

Ústřední kolo Biologické olympiády

Komunita nadšenců do biologie i bývalí a současní soutěžící každoročně očekávají vrcholnou událost Biologické olympiády – Ústřední kolo. Letos se konalo v Olomouci od 22. do 25. dubna. Soutěžící byli vybíráni do Ústředního kola podle nového systému. Z každého kraje měl právo na postup vždy účastník z prvního a druhého místa krajského kola kategorie A, určené především pro studenty třetích a čtvrtých ročníků středních škol. Tradiční počet soutěžících v nejvyšším kole BiO je 36. Zmíněným způsobem je tedy nominováno 28 studentů ze 14 krajů. Zbýlých 8 studentů se nominuje z třetích a dalších míst krajských kol napříč celou Českou republikou na základě dosaženého počtu bodů. Všichni studenti soutěží v kategorii A ve stejný den a mají stejná zadání všech částí krajských kol s jedinou výjimkou – poznávání rostlin a živočichů. Tato část je v každém kraji jiná, a tak se výsledky nezapočítávají do počtu bodů, na základě kterého jsou studenti vybíráni na zbývajících 8 míst. Ještě v minulém roce platilo „pravidlo čtyř“, kdy z každého kraje postoupili nejvýše čtyři studenti. Na začátku tohoto ročníku ale Ústřední komise BiO pravidlo zrušila, a tak se do 36 soutěžících Ústředního kola může nominovat každý, kdo sice

1 Letošní absolutní vítěz Ústředního kola Biologické olympiády Jakub Krutina z Gymnázia J. Š. Baara v Domažlicích (vlevo) převzal diplom od loňského a předloňského absolutního vítěze Daniela Čičovského, absolventa Biskupského gymnázia Bohuslava Balbína v Hradci Králové.

2 Soutěžící si během úlohy s názvem Fantastické viry a kde je najít vyzkoušeli práci s automatickými mikropipetami.

3 V terénu počasí účastníkům příliš nepřálo, a tak plnili čtyřhodinový úkol v dešti. Snímky: O. Blahoušek a B. Janda

nedosáhne na první nebo druhé místo, ale získá dostatečný počet bodů.

Oficiální část soutěže začala v pondělí 22. dubna v moderním kampusu Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci-Holicích. Po úvodním slovu předsedy BiO prof. Jana Černého se soutěžící pustili do poznávání rostlin, živočichů a speciálních přírodnin. Mezi nimi byl např. největší vodní brouk na světě, vodomil černý (*Hydrophilus piceus*), nebo otázka týkající se původce charakteristické vůně olomouckého tvarůžku. Druhý den soutěže byly studentům přiděleny tři úlohy, každá na dvě hodiny, inspirované letošním téma-

tem – Host do domu, hůl do ruky! (blíže v Živě 2023, 6: CCXX). Autoři úloh se ani tentokrát nezapomněli experimentování s kreativitou. Jedním z úkolů bylo fylogenetické zařazování obložených baget a odhad jejich příbuznosti podle společných znaků. Dalším zadáním bylo pracovat s rostlinami tabáku infikovanými viry. Viry byly modifikovány tak, aby potlačovaly expresi proteinů nezbytných pro správný vývoj chloroplastů. Úloha čerpala z letošní brožury BiO, z kapitoly o vírech, která se do studijních textů BiO dostala v takovém rozsahu vůbec poprvé. Na závěr soutěžící zkoumali invazní sršně asijské (*Vespa velutina*), na našem území nově zaznamenaný druh) a biogeografii různých invazních bezobratlých. Poslední den účastníky čekal test teoretických znalostí a terénní úloha kolem jezera Poděbrady, jejíž části tematizovaly nepůvodní nebo přímo invazní druhy.

Ve čtvrték finalizovaly přípravy na slavnostní vyhlášení a studenti si čas krátili návštěvou Hranické propasti a Zbrašovské jeskyně, odkud se na večer přesunuli do Pevnosti poznání v Olomouci. Moderování se ujal prof. J. Černý, promluvil k pozvaným politikům a dalším významným hostům a vyjádřil jim díky za podporu talentované mládeže. Zmínil i nezastupitelnou roli olympiád, které doplňují školní kurikula právě o to, co nadaní žáci potřebují a na co při výuce často nezbyvá čas. Zároveň byl akcentován socializační aspekt olympiád – ukazuje se jako jeden z nejsilnějších motivů pro studenty, aby se olympiád opakovaně účastnili a snažili se dosahovat co nejlepších výsledků. Letošní ročník ovládli soutěžící z Plzeňského kraje, kteří obsadili první dvě místa. Absolutním vítězem se stal Jakub Krutina z Gymnázia J. Š. Baara v Domažlicích. Získal neuvěřitelných 167 bodů z 200 a vyhrál i dílčí ceny. Jako druhý se umístil Ondřej Vaněk z Gymnázia a SOŠ Rokycany, který s J. Krutinou sdílel nejlepší výsledek za poznávání přírodnin. Třetí místo obsadil Jáchym Vodenka z Gymnázia Bohumila Hrabala v Nymburce. Celkem 19 soutěžících z 36 získalo více než 60 % bodů a stali se tak úspěšnými řešiteli Ústředního kola BiO. Prvních 12 soutěžících se zúčastní přípravného soustředění pro Mezinárodní biologickou olympiádu na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Z tohoto soustředění se rekrutují tři studenti, kteří budou vysláni spolu s vítězem Ústředního kola J. Krutinou na 35. ročník Mezinárodní biologické olympiády do Kazachstánu.

